

עבודת השעה

פולת "נצבים-וילך"

הכונה מנמוך לנבואה, מקל לכבד מלא-חשוב לחשב, ובקצור מלמטה עד למעלה, והנה כאן חותמת התורה ואומרת "מחשב עציף עד שאב מימד", דהינו שני סוגי אנשים דומים שמלאכתם נחשבת בזויה, כדגמת הספור בספר יהושע בו הענישו הנבעונים המחפשים להיות חטבי עצים ושאיבי מים... מבאר הרש"ר הירש (בראשית יד ג) "אם שפתנו רוצה לצון דבר מקיף הכולל בקיומו את הכל אין היא נוקטת דבר קטן וגדול, קרוב ורחוק, ואומרת - מן הקטן הזה ועד הגדול ההוא, הקרוב הזה ועד הרחוק ההוא (בכו ישר העולה מלמטה למעלה), אלא היא רואה את הדברים מסדרים במעגל, נוקטת שתי נקודות סמוכות, ואומרת מזו ועד זו מסביב לכל המעגל. כך כלל האמה שאינו פירמידה אלא מעגל - מן העני שהוא לפני המלך בדרך שהוא לאחרי".

אם כן, הקשר שבין כל אדם מישראל לקב"ה הוא קשר אישי על פי תכונותיו ותפקידו, ואין טוב יותר וטוב פחות, נמוך וגבוה, סוג א' או סוג ב', אלא כלנו נמצאים על גבי הקו המעגל, כל אחד בנקודה היחודית שלו. מתוך מבט זה נביט על עצמנו ועל זולתנו, לא נעשה השוואות מיתרות ושקריות, שהרי אמרה התורה "אתם נצבים היום כלכם... מחשב עציף עד שאב מימד" (הרב ערו סמיר)

"וילך, משה; וידבר את-הדברים האלה, אל-כל-ישראל." (ויקרא לא, א) ביום מותו, אומר משה לבני ישראל: הנעתי לגיל מאה ועשרים והגיע זמני להפטר מן העולם. לא אני הוא זה שאעבר אתכם את הידון אל ארץ ישראל. אולם עליכם להתחזק ולהתעורר כי ה' עמכם, והוא ינחיל אתכם את הארץ. משה קורא ליהושע תלמידו וממשיך דרכו, ומחזקו לקראת תפקידו האחרון. הוא מבטיח לו כי ה' יהיה עמו. את כל דברי התורה, כותב משה ומוסר בידי הכהנים משבט לוי ובידי זקני העם. הוא מצוה אותם להקדיש את כל העם אחת לשבע שנים, בחג הסוכות, בשנה שלאחר שנת השמיטה. אז, כאשר כל העם יתכנס בירושלים בבית המקדש, יקרא המלך מתוך התורה לאזני בני ישראל. מטרת הקריאה לחזק את רוח העם, את ידאת ה', ואת הדבקות בתורה ובמצוות.

הקב"ה מצוה את משה לקרא ליהושע ולהתייצב עמו לפני ה', עתה לפני מותו. ה' פונה תחלה אל משה ואומר כי בדורות הבאים יסור העם מדרך התורה. לחזק נוסף על הברית שפיר משה עם העם, יש לכתב, כך מצוה ה', 'שירה'. שירה זו, היא 'שירת האזינו' שבפרשה הבאה, ישנגנו בני העם, ובכל עת כשיסורו מן הדרך, תהיה השירה לעד ולתוכרת על מחיבותם לקב"ה ולדרך תורתו. אל יהושע פונה ה' ומצוה אותו להתחזק בתפקידו כמנהיג. משה אכן מקים את דברי ה', כותב את השירה, ומכנס את כל בני ישראל ללמד אותם את שירת 'האזינו'. את ספר התורה שכתב, מוסר משה בידי הלויים שיניחוהו בארון ברית ה' (מדרש רבה)

"אתם נצבים היום כלכם, לפני ה' אלהיכם:" (נצבים כט, ט) משה מכנס את כל בני ישראל לפני מותו - ראשי השבטים ופשוטי עם, זקנים, נשים וטף, לכרות ברית בינם לבין הקב"ה. הברית כוללת גם את כל הדורות העתידים לקום לעם ישראל. כפי שהזכיר כבר בעבר, מסביר משה, שהשפעת העמים שסביב עולה לפעל באפן שלילי על בני-ישראל, להדיחם לעבודה זרה ולהליכה בדרך הגוים הנלוות. הברית אמרה לחזק את הקשר בין ישראל לה' ולקבע גבולות ומחיבות הדדיות. ואכן, אם חלילה יחשב מי מבני העם לעזוב את דרך ה', לא יסלח לא על כך והוא ישלם את מחיר הפרת הברית. אף הגוים ידעו לומר כי צרת ישראל הגיעה עליהם על הפרה זו של ברית ה'. למרות הענשים והגלות שיבואו עקב הפרת הברית, ואולי אף בגלל ענשים אלו, יזכרו בני-ישראל בקב"ה, ותתחזק אהבתם ואמונתם בו בתשובה שלמה. אז יחנם ה', יקבץ אותם מכל מקומות גלותם ויביאם שוב לארץ ישראל. הברית והאהבה שבין ה' לעם תתחזק. כל הקללות והאסונות יחולו על ראש אויבי ישראל.

מצוות ה', אומר משה כדי לעורר את העם, אינם בגדר בלתי אפשרי. אדרבה, התורה ומצוותיה קרובות אל האדם וביכולתו לקימן כנדרש - במחשבה, בדבור ובמעשה. למרות הצוויים הברורים, התורה ומצוותיה נתנות ליהודי לבחירתו החפשית. בפני כל אדם מצוות שתי דרכים - דרך התורה, היא דרך הטוב והחיים ולעמדתה דרך החטא, היא דרך הרע והמית. בכוחו של האדם, ועל-ידי הוא מקבל סיוע אלוהי, לבחור בדרך הטוב. אם אכן כך יבחר, יזכה לכל ברכות ה' (מדרש רבה)

פרושים שונים נאמרו ביחס לצורך התורה לפרט מי הם הבאים בברית עם רבוננו של עולם - ראשיכם, שבטיכם, זקניכם, שוטריכם... טפכם נשיכם ונרד אשר בקרב מחניך" - אף על פי שהתורה כללה את כלם יחד כנאמר "אתם נצבים היום כלכם... כל איש ישראל". אך הפעם נתמקד בחלק האחרון של פרוט האנשים האלה "מחשב עציף עד שאב מימד". מקבל לחשב שכשהתורה אומרת "מ-עד", דהינו 'מבאן לשם',

עתידים כוחות הנפש הסותרים הללו להופיע בפעל במהלך ההיסטוריה של ישראל. הקב"ה מגלה שהמצב הראשוני של ישראל ביחס לדרך התורה יהיה של נכור וקשי. הנטייה הטבעית של ישראל לא תהיה צינתנות טבעית וכפיית הראש, אלא יישמן ישרון ויבעט. יופיעו ישראל כוחות של 'עקש ופתלתל', 'נבל ולא חכם'. משה מסכם זאת בתכונה העקרונית של 'עם קשה ערף' וכן 'כי ידעתי את יצרו'. לא היינו מצפים כלל לכל אלה כאשר משה אמר: 'כי קרוב אליך הדבר בפיד ובלבבך לעשותו'.

אולם הקב"ה מלמדנו שיכול להיות פער עצום בין תכונת הנפש האמתית השוכנת בעם, לבין דרכי ההתגלות של אותה התכונה בפעל. בפעל ישראל יצטרכו לטפס את כל הדרך מלמטה למעלה – הם יתחילו בפגישה עם החטאים הקשים ביותר באנושות, בעוד שישראל עצמם רק בתחלת דרכם הלאומית. לא די בכך אלא שהטובות החמורות ישו אותם למטה. במצב זה הם יתקשו מאד מאד לא לפל. אולם המושך ההיסטוריה יגלה אט אט את האמת: התורה טבעית לישראל, וקדוזה אליהם בפייהם ובלבבם. (הרב יואב אוריא)

כאשר נתנת התורה לעם מסים עולה שאלה גדולה – אילו תכונות ונשיות נבראות בעם בתור התכונות התואמות לתורה? האם עם זה יהיה צינת וכוונע ועל כן יקים תורה בקלות? ואולי להפך – עם זה יהיה מורד וסרבן, והתורה תעמד מולו תמיד בתור נסיון שהוא 'גדול עליי'? שאלה זו נפתרת למעשה בפרשת וילך (ובהמשך בשירת האזינו). עד אז התור בפירמי הברית שתי הדרכים – הברכה והקללה. היו אלו שתי דרכים תאורטיות, והתגלה מה יקרה לישראל אם ילכו בכל אחת מהן. אולם טרם התגלה השאלה היסודית ביותר: היכן נמצא עם ישראל עצמו ביחס לשני השבילים הללו. לאיזו מביניהן תהיה הנטייה הטבעית שלו.

בבפרשת נצבים התחילה להתבאר התמינה: משה גלה כי גם הקללה וגם הברכה עתידים לבוא על עם ישראל (ה, א): "והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך". המשמעות היא שבישראל ישנם שני צדדים הפוכים: נטויה בהם תכונה של נאמנות וקיום לארץ זמן של חי התורה, ועל כן יזכו לברכה. אך מצד שני מצויים בהם גם כוחות מקבילים שפחממם יגיעו תחלה אל הקללה. על בסיס זאת, בפרשיות וילך-האזינו מתגלה באיזה סדר ובאיזה מנון

פירת ההלכות

א. אסור לסחט זיתים וענבים ביום טוב, שהוא כמפרק תולדה של מלאכת דש, ואפילו לצדך אכל נפש אסור. וכן אסור לסחט תותים ורמונים, תפוחי זהב, ואשכוליות, וכל שאר פרות העומדים למשקים, גורה שמא יסחט מהם הרבה לצדך חל. [סי' תצה ס"ב. חזו"ע על י"ט עמ' ענ]. ואף פרות כגון תפוזים שאם נסחטים מערב יום טוב מפגים טעמם קצת, אסור לסחטם ביום טוב. אבל מתר לסחט תפוז על אכל, באפן שרב המיץ נבלע באכל, שמשקה הבא אל האכל נחשב כאכל. ולימונים מתר לסחט ביום טוב. ויש נוהגים ביום טוב לסחט רמונים חמוצים, או בסר, לתוך קערה ריקנית, ונותנים אותם לתוך התבשיל להחמיצו, אלא שנוהגים לשלוק הרמונים או הבסר תחלה, כדי שיהיו נוחים להסחט יפה בנקל. ובספר בן איש חי (פרשת יתרו אות ו) למד עליהם וכות לקים מנהגם. וילקוט יוסף על המועדים עמוד תעב. חזון עובדיה על י"ט עמ' ענ].

סיפור בהמשכים

"בזכות הגנב" חלק א.

הרבנית בעלת המקל – זה היה הכנוי שדבק ברבנית מרים-חיה משאץ (סוצ'אבה). היא היתה בתו של הצדיק הנודע רבי מאיר (השני) מפרמישלן, אשר ספורים רבים התהלכו על המופתים שחולל. בעלה היה רבי יואל משאץ, אך הוא נפטר בדמי ימיו. את הכנוי קבלה בזכות המקל של אביה, שאותו מסר לה לפני פטירתו. מסירת המקל היתה בה גם רמז שהוא מעביר אליה מכוונותיו האלוהיים, לברך ולסיע לזקוקים לישועה. ואכן, הישועות שפעלה הרבנית משאץ היו מפלאים אף לעמת הנסים שחוללו צדיקים ופועלי ישועות ידועים באותה תקופה. ביתה של הרבנית נעשה מוקד עליה לרגל. אנשים ונשים, זקנים וצעירים, שחרו לפתחה, ואת כלם היתה מברכת כיד ה' הטובה עליה. הברכות פעלו את פעלתן. עקרות נקדו, חולים נרפאו, והצלחה לותה את כל המתברכים. באותם ימים בקר הצדיק רבי ישראל מוויז'ניץ, בעל 'אהבת ישראל', אצל אחיו המתגורר בשאץ. כבוד גדול התכבד בו אחיו באותה שעה, וטרח רבות להנעים את שבתו של אחיו אצלו, וגם הצדיק מוויז'ניץ הקפיד לכבד את אחיו ככל שהיה בידו. בהיותו שם עלה רצון בלבו של האדמו"ר לגלות את סוד כוחה של הרבנית, וזכריות רבות לה נוסף על היותה בת רבי מאיר מפרמישלן. הוא חשש שאם יבקר בביתה בארץ רשמי, עם מלווי ומשמשי, עלול אחיו לחוש כאלו זו מטרת בקורו בעיר. לכן המתין להזדמנות, ובאמצע היום, כאשר לא היה אדם בקרבנו, יצא בשקט אל הרחוב, ובקש מילד שראה שם ללוותו ולהנחותו אל ביתה של הרבנית משאץ. בהגיעם אל ביתה פתחה הרבנית הזקנה בעצמה את הדלת וקבלה את פני האדמו"ר בכבוד גדול. היא הזמינה אותם להכנס ולשבת. "אבקש מראש את סליחתה, אך רצוני לשאל שאלה", פתח הצדיק מוויז'ניץ. הרבנית הנהנה בראשה בהסכמה, והצדיק המשיך: "ידוע כי עשית מופתים על-ידי צדיקים קשורה לכוח התורה שהם לומדים. מנין לך אפוא הכוח הזה של עשית מופתים? הנה, גם דודתי הייתה צדקנית גדולה ובתו של בעל התורה חיים, ובכל זאת לא היה לה הכוח לפעל ישועות". הרבנית השיבה: "מלייבקה הגנב" ... סתמה ולא פרשה. לרוע בא הצדיק במבוכה, ולא הבין את פונת הרבנית. או-אז התחכמה הרבנית והחלה להסביר: "נהג קבוע היה לאבי בכל מוצאי ראש-השנה לעמד ליד חלון חדרו, וכל בני העיר היו עוברים לידו והוא היה מושיט להם את ידו ומברכם בברכת 'שנה טובה'." בעיר פרמישלן היו יהודים רבים חיי דחק ועני, ומצבים הפלפלי היה קשה. כמה מהם לא עמדו בנסיון ופשוטו ידעם בממון חבריהם היהודים. בעקבות הגנבות היתה פרנסה לשומרים ששכרו העשירים, כדי לשמור על אחזותיהם מפני הגנבות... ההמשך בגיליון הבא!

